

Korošec.

Gospodarski in političen list za koroške Slovence.

Izhaja vsak petek

v Kranju.

Velja za celo leto 4 K in se plačujejo naročnina in inserati naprej. Vsi rokopisi, pisma in druge pošiljke naj se pošiljajo na uredništvo in upravništvo „Korošec“ v Celovcu. Rokopisi se ne vračajo. Za oglase se plačuje za enostopno peti- vrsto za enkrat 12 v, za dvakrat 18 v, za trikrat 24 v, za večkrat po dogovoru.

Posamezne številke stanejo 10 vln.

Štev. 26.

V Celovcu, v petek, dne 15. maja 1908.

Leto I.

Naše šolske razmere.

Nikjer na Slovenskem niso šolske razmere tako žalostne kakor pri nas na Koroškem; pa tudi na Kranjskem, Goriškem in Štajerskem šolske razmere niso posebno vesele.

Malo ljudskih šol imamo. Ugleden nemški poslanec je pisal v nekem graškem dnevniku, da je slovensko ljudskošolsko stanje celo na Kranjskem zelo klaverno.

Tudi na Štajerskem primanjkuje sila veliko šol, posebno na slovensko-nemški meji. Kar pa se tiče Istre, Trsta in Koroške, je res sramotno, da živimo v XX. stoletju.

Kaj pa je s srednjimi šolami? Tudi tukaj moramo konstatirati, da ves slovenski narod nima niti ene slovenske srednje šole. Vsi avstrijski narodi: Nemci, Čehi, Poljaki, Rusi, Hrvatje in Lahi imajo srednje šole, le mi ne. Sicer je na našem ozemlju nekaj takih šol, a te so — nemške!

Vlada dela na to, da zavira razvoj našega naroda v vsakem pogledu. Mej tem, ko se leto za letom ustanovljajo na državni račun nemški zavodi in ustanove, mej tem, ko se zidajo nemške univerze in srednje šole, noče vlada vsemu slovenskemu narodu dovoliti niti ene samoslovenske gimnazije in realke! Milione izdaje vlada za kanone in slične igrače, milione izdaje v Albaniji, da se izpolnujejo Bismarkove želje, a oni, ki ji plačujejo davke, krvne davke, ne dobivajo v lastni domovini niti vinarja!

Naš narod šteje poldrugi milion duš, a navzlic temu ga merodajni faktorji zanemarjajo.

Dandanes imamo troje vrst šol: nižje, srednje in visoke šole. Šole zidajo in upravljajo vlade. Vsi evropski narodi imajo vse tri vrste šol, tudi vsi avstrijski, le naš slovenski je tako nesrečen, da ne pozna srednjih šol, kaj šele višjih. Naši sovražniki, Nemci in Lahi, nam jih ne privoščijo, ker vedo, da nas lahko tlačijo toliko časa, dokler nimamo šol, dokler smo neizobraženi.

Predvsem pa je žalostno, da nimamo zadostnega števila ljudskih šol, in kar jih imamo, ne dosega povsod svojega namena.

Mnogo dežel se je dolgo časa trudilo, da bi dovedle c. kr. vlado do tega, da bi prispevala iz državnih sredstev za zgradbo in vzdrževanje ljudskih šol.

Toda, vse je bilo zaman.

Ta zadeva pa je prišla zopet na površje v poslanski zbornici, kjer so vložili nekateri poslanci koncem leta 1907 predlog, ki stremi za tem, da bi prispevala država stroškom za zgradbo in vzdrževanje ljudskih šol.

Predlog se glasi:

„C. kr. vlada se pozivlja, da predloži zakonski načrt, v smislu katerega se izpreminja § 62. državnega šolskega zakona tako, da bode morala prispevati država stroškom za zgradbo in vzdrževanje ljudskih šol.“

Ker je ljudska šola za večji del prebivalstva na deželi edina, ki more izobraževati, je nujno

potrebno, da se skrbi za radikalno preureditev šole.

Za povoljen razvoj šole je neobhodno potrebno, da odgovarjajo šolski prostori zdravstvenim, kolikor tudi vsem drugim zahtevam. Mi smo o tem že enkrat pisali.

Toda, zgradba sličnih poslopij provzroča tako visoke troške, da jih ne moremo prenašati.

Nekateri okraji so primorani nalagati gospodarsko že itak preveč oslabelem davkoplačevalcem 60 do 200 odstotne doklade za amortizacijo šolskih dolgov.

Kmet je danes zadolžen in ne zmore več davkov. Tu se mora odpomoči. Obči kmetski položaj je tak, da ni upanja, da bi se mogel hitro zboljšati. Dokaz za to je, da se posestniki izseljujejo v Ameriko. Občni izobrazbi se mora pridružiti tudi strokovni pouk v kmetijstvu.

Jasno je, da se bodo visoka šolska bremena še pomnožila, ako se bode zadostilo dejanskim potrebam.

Naši poslanci dosedaj niso vršili glede šolstva povse svoje dolžnosti in sicer je igralo pri tem največjo ulogo — strankarstvo! Če bi se naši jugoslovanski poslanci združili vsi v en klub in na Dunaju nastopili kot en mož za naše pravice, tedaj bi danes ne bili tam, kjer smo.

Zato pa ponovno kličemo: Dajte nam šol!

„Po njih delu jih boste spoznali!“

Imamo na Koroškem nemško-nacionalne politike in voditelje, ki so Slovencem dobro znani. Večkrat se namreč pripeti, da pridejo tudi med Slovence! Gotovo in vedno, kadar se bližajo kake volitve, pa tudi med tem časom. Včasih se pravi, da bo poročal kak poslanec iz njih srede, drugokrat zopet napravijo kak izlet, prihodnjič zopet pa se zaletijo v naše kraje na kak shod „Südmarke“ ali nemškega „Schulvereina“! Posebno pred volitvami so njih besede sladke in mamljive. Pravijo, kako ljubi so jim koroški Slovenci, zatrjujejo, da jim nočejo jemati nobenih pravic, se trkajo na prsi, da so tudi za Slovence v gospodarskem oziru vedno skrbeli in delali na to, da imajo Slovenci kolikor mogoče dobrih šol. Seveda obljubujejo vse to tudi za naprej in, predno grejo stran, še enkrat povejo, da niso proti slovenščini, ampak da so le mnenja, da Slovencem tudi nemščine ni treba zavreči. Po takih besedah navadno vstane kak zapeljani župan, se jim zahvali za njih očetovsko skrb, zakliče „heil“ in večina zborovalcev kličejo isto, misleč, da so ti gospodje njih najboljši prijatelji. Slično je tedaj, če pride poročat kak poslanec iz njih srede. Kadar pridejo na kak izlet ali na kako „Südmarkovo“ in „Schulvereinsko“ veselico, pa tudi njih besede niso več tako mile. Kajti pri takih prilikah se čita prej v nemških listih razne pozive, naj gre na to ali ono veselico, kolikor mogoče nemškonacionalcev, ker so Slovenci postali

nevarni in je treba podpirati Nemce med njimi. Pri takih prilikah je njih namen že od začetka ta, da hočejo pokazati nemško moč in tako ustrašiti Slovence. To se javno prizna v nemških časnikih in vabilih in kar najostreje so besede naperjene proti Slovencem in njih napredku! Če pridejo toraj ti nemškonacionalni gospodje na tak način navdušeni med Slovence, potem je seveda umevno, da ne morejo govoriti tako lepo za Slovence, kakor za časa volitev, ali če pride kak njih poslanec. Zato tedaj prav neženirano prepelajo „Wacht am Rhein“, „das deutsche Lied“ i. t. d. Tudi v gorovih se navdušujejo za nemško premoč in silo.

Pač pa ima tudi pri takih prilikah navadno eden nalogo, da govori malo prijaznejše za Slovence, in pri tej priliki se zopet slišijo slične, če tudi ne tako lepe besede, kakor smo jih prej omenili, da je nemščina potrebna, da morajo Korošci skupaj držati, da ni treba hujšakačev, da se Slovencem na Koroškem dobro godi i. t. d. Navadno pobirajo za Südmarko in „Nemški Schulverein“ in pravijo, da je to za revne šolarje, za šolo sploh i. t. d.

Tudi pri takih prilikah jim še marsikateri verjame, da so prijatelji Slovencev in da nočejo nič družega, kakor ohraniti nam našo zemljo in naš jezik!

Ker pa je med koroškimi Slovenci precej takih, ki nočejo biti klerikalci, ampak želijo v političnem oziru posebno napredno gospodarsko delo, se kažejo ti nemškonacionalci tudi hudo napredne in najrajše bi vse klerikalce spravili — „čez Karavanke“! To se seveda našim naprednim kmetom tudi dopade, in tako dobijo ti nemškonacionalci tudi med takimi Korošci somišljenike, ki so bolj zbrihtani in se kažejo celo Slovence!

Mi pa pravimo: „marsikatera beseda je lepa, marsikateri jo govori, a prijatelj radi tega vendar ni. Sploh je dandanes čudno, če en narod pravi, da je drugemu tako grozno prijazen. Dandanes je povsod boj med narodi, kajti vsak narod, kakor vsak posamezen človek hoče povečati svojo posest, svojo moč in svoj vpliv!“

Kakor drugi narodi, rase tudi nemški narod in zato potrebuje zemlje, potrebuje mest in služb za svoje sinove. Če toraj pridejo ti k nam in se delajo preveč prijazne, je že samo na sebi čudno, če bi tudi njih dejanje ne poznali. Toda mi ne poznamo samo njih besede, ampak tudi njih dejanja. Njih dejanja pa kažejo, da so nam sovražni, da so proti Slovencem, tudi tisti, ki se nam dobrikajo.

Še ni dolgo let od tega, kar so v celovškem občinskem svetu sklenili, da mesto ne sprejme v službo Slovence! Ali je to prijazno? Ali ni Celovec stoino mesto tudi slovenskega dela dežele. Ali ne nosijo posebno Slovenci svoj denar nemškim trgovcem v mesto! In vendar je občinski svet v Celovcu tisti, ki vedno protestira, če se gre za kakega uradnika Slovence, ali za pravice našega jezika pred sodnijo.

Naročajte pravi domači koroški list „Korošec“!

Poglejmo deželne oblasti in službe! Koliko koroških Slovencev potrebuje kruha in mora v tujino, v Celovcu pa ne dobi pri teh oblastih službe ne eden Slovenec, ki prizna, da je Slovenec. Ali je to pravično.

V deželnem odboru ni nobenega Slovenca, in tudi takih ne, ki tem gospodom pri vsaki priliki pritrjujejo. Mi imamo več županov, ki delajo vedno za te gospode! V Žihpoljah, prej Svetni vasi, v Podgradu i. t. d. Zakaj bi ne postal poslanec in deželni odbornik vsaj eden od teh?!

V šolah hočemo mi imeti slovenščino in nemščino, pa tako urejeno, da se otrok nauči obeh jezikov. Zakaj pa bi se Slovenci ne smeli učiti slovenskega jezika tudi v pisavi, saj se ga Nemci sami vedno bolj in bolj? In vendar se delajo našim krajnim šolskim svetom hude težkoče in imajo ti ljudje na deželi pravi boj za to, da se naj otroci v slovenskih krajih učijo tudi slovensko! Seveda ne tako kakor sedaj samo 3 ure na teden, in sicer šele po drugih šolskih urah, ko morajo otroci že domov!

Vprašamo naprej! Kako škodo pa imajo naši Nemci, če Slovenci govorijo pred sodnijo slovenski, in če govori slovensko tudi njih zastopnik! Saj morajo vendar vedeti, kaj govori zastopnik, da mu vedo še kaj povedati, če je treba in imenovati še kako pričo. Ker so imeli Slovenci tako dolgo samo zastopnike, ki so govorili pred sodnijo samo nemško, je bilo za tiste, ki tega niso zastopili, vedno slabše. Slovenec ni vedel, kaj trdi nasprotni zastopnik, in svojega ni mogel podučiti! Kolikokrat pa se je zgodilo, da se ni zastopil ne s sodnikom ne z zastopniki in imel tako škodo! Zakaj bi toraj to sedaj, ko imamo slovenske zastopnike, ne bilo boljše!? Toda tudi v tem oziru je vsa nemškonacionalna gospoda po koncu in vsi so proti našim pravicam!

Poslanci iz njih srede interpelirajo in napadajo vlado radi vsakega slovenskega sodnika in adjunkta, da celo radi kakega slovenskega uradnika nižje vrste, če pride v kak kraj, kjer je nekaj, četudi samo posili-Nemcev. In če je bil v popolnoma slovenskem kraju enkrat kak nemški uradnik, že pravijo, da je to njih „Besitzstand“. Čeravno imamo že več uradnikov, sodnikov i. t. d., ki so koroški Slovenci, morajo večinoma v tujino, kakor bi na Koroškem ne imeli domovinske pravice.

Pri takih prilikah nas toraj ne spoznajo za Korošce in Korošci so tedaj, ko se gre za kruh, samo tisti, ki so nemško-nacionalcem slepo udani in tudi tisti ne vedno, ker so slovenskega rodu.

Tako toraj ti „prijatelji“ spoštujejo pravice koroških Slovencev v dejanju.

Zdaj pa še pogledajmo, kako je z napredkom, s katerim lovijo naše kmetel!

Tudi v tem oziru je njih vpitje navaden švindel. Če so med nami, se kregajo čez klerikalce, sami se pa sedaj vežejo z nemškimi klerikalci v državnem zboru samo za to, da imajo večjo moč proti Slovanom in kakor sami povejo, z izrecnim namenom, da se lažje bojujejo proti našim pravicam!

Tako toraj tudi njih vpitje po napredku ni odkritosrčno!

Takim ljudem mi ne moremo in ne smemo zaupati. To se pravi kopati sebi grob!

Mi zaupajmo le samim sebe. Kdor je Slovenec in vnet za pravi napredek in omiko ljudstva, tisti naj se pridruži nam. Vsakemu svoje, ne samo Nemcem, ampak tudi Slovincem, to je naše geslo! In pod tem pogojem hočemo vsestranski napredek koroških Slovencev tudi mi!

Dopisi.

Bajdiše. S prvima majnikoma je tudi k nam začel hoditi pismonoša iz Borovlj. Zadnji čas je bil, da je ustregel c. kr. poštar v Borovljah našim opravičenim željam. Pri nas pride pač vse počasi, pa gvisno! — Cesta na Bajdiše se zdaj ni uravnana. Ne vemo, kaj bo z njo. Direktor Rieger jo noče uravnati. Deželni odbor v Celovcu je sicer v cestnih zadevah zelo natančen, za našo cesto

pa se dosedaj še ni brigal. Naj bi se vendar enkrat že prišlo tiste, ki morajo to cesto vzdrževati, da jo spravijo v red. Čas bi že bil in naše potrpežljivosti je tudi že konec.

Šmarjeta v Spodnjem Rožu. Naša knjižnica prav dobro deluje, 40 do 50 knjig je zmirom izposojenih. To nam spričuje, da je bila ta knjižnica, katero so nam oskrbeli za narodni napredek vneti dijaki, že davno potrebna. To je pač veselo znamenje, da sega mladina rajši po knjigah kakor po kugli in kartah. Berite in učite se; kar boste znali, vam bo koristilo. Mladina, vzemi v prostem času časopis in knjigo v roke!

Možica. (Ogenj.) V torek, 12. t. m., je bila v Možici birma. Po končanih cerkvenih obredih pa je izbruhnil v dimniku glavnega poslopja gospoda Krauta, v katerem je tudi poštni urad in gostilna, ogenj, ki se je v kratkem razširil na bližnja poslopja, ki so skoraj vsa last gospoda Krauta. Pri glavnem poslopiju, kjer je nastal ogenj, so še ostali spodnji prostori nepoškodovani, zgorelo je samo podstrešje, med tem ko je uničil ogenj skoraj vsa postranska poslopja. Požarne brambe iz Črne, Prevalj in Guštanja so prišle gasit, a posrečilo se jim je samo, da so omejili ogenj, ker drugače bi bila zgorela vsa Možica. Gospod Kraut je prodal vsa svoja posestva v Možici pred kratkem družbi „Bleiberger Union“ za 90.000 gld. in najbrže bo imela omenjena družba škodo, čeravno je bil gosp. Kraut še začasni gospodar in bi bila družba prevzela posestvo čez dva dni.

Jezerko. (Birma in vizitacija) na Jezerskem bo prihodnjo nedeljo, oziroma sledeča že v soboto. V ta namen so popravili zvonik, ker se je bil zid krusil, a tudi župnišče je dobilo drugo barvo in morda še kaj. Pravega veselja za sprejem ni, ker prevz. knezoškof niso zmožni slovenščine, naša vas, oziroma njeno prebivalstvo pa je izključno slovensko in le nekateri znajo nemško. Vaša Prezvizišenost! Kako pa hočete za božjo voljo izvršiti svojo nalogo kot dušni nadpastir, ker ne znate jezika? To pa še ni zadosti, če znate samo očenaš in vero! Naše ljudstvo se vedno bolj probuja. Pravi se mu, da naj povsod zahteva znanje slovenskega jezika! Povsod! prezvišeni gospod knezoškof!! Mi želimo škofa, kateri izpoveduje in pripoveduje v domačem jeziku, mi hočemo slišati iz ust dušnega nadpastirja lepih nauk, a vse to naj tudi razumemo.

Dob pri Pilberku. — V nedeljo, 10. majnika, nam je priredilo „Slovensko politično in gospodarsko društvo“ v Vogrčah protesten shod. Govorila sta g. drž. poslanec Grafenauer in dr. Brejc. Govorila sta o krivicah pri koroških sodiščih in na naših šolah. Na koncu sta se sprejeli dve resoluciji. V prvi se izreče zaupnica g. Grafenauerju in se pozivlja vse slovenske poslance, da naj ti zastavijo vse moči, da se odpravijo kričeče krivice pri naših sodiščih. — V drugi resoluciji se zahteva, da se vpelje na vogrški ljudski šoli slovenski učni jezik in se nemščina začne poučevati šele v tretjem letu. Nadalje se zahteva pred in po pouku slovenska molitev in nastavo učiteljev zmožnih popolnoma slovenskega jezika. Med drugimi je g. Grafenauer obljubil, da ne bode glasoval za zvišanje števila vojaštva.

Večnavas v podjunski dolini. — V ponedeljek, dne 4. maja, je hlod zmečkal 4 letnega Djekšarjevega otroka, ravno ko so se otroci igrali blizu kupa hlodov. Stariši, pazite na otroke!

Bistrica pri Pilberku. — V noči med 6. in 7. majem je ob 2. uri ponoči pogorel Ferratov (Kielnov) umetni mlin do tal. Ogenj je nastal, ker so se vnele osi. Škoda je velika. Samo žita je zgorelo za 5000 kron, katero je pa bilo zavarovano za 6000 kron in mlin sam pa je bil zavarovan za 12.000 kron.

Borovlje. Takega teroriziranja in takih lumparij kakor pri nas menda nikjer ni najti. Prihodnjič bom malo bolj obsirno poročal o naših razmerah, posebno o c. kr. poštarju, ki se za vse prej briga kakor za svoj urad, potem o precartani činkeljci — ljubici našega „paša“ in še marsikaj interesantnega o naših mogočnejših. To bodo imenitni „štikelci“, gospod urednik! Dotlej pa ostanite zdravi!

Jezerko. (Vojaki.) Na daljni poti iz Dunajskega Novega mesta so minuli teden, v soboto in nedeljo, tukaj počivali dragonci 5. polka. Omenjeni polk se namreč preseli in porazdeli ter se nastavi v beli Ljubljani in solčni Gorici. Pri nas je ostalo samo krog 120 vojakov s konji vred, za naše majhno selo seveda odveč, ker je osorej še vsa živina v hlevu. Drugače bi bilo poletu, ko ostavijo ovce in goved zaduhle hleve ter prebijejo celi topli letni čas na planinah. Vsled premanjkanja prostorov je moralo stati mnogo konj po kolnicah (ustah).

Dob pri Guštanju. Gosp. Jos. Plešivčnik, posestnik in lesni trgovec, je kupil za 2.600 K Tremoličnikovo posestvo, ki je eno izmed onih redkih posestev ob vznožju Uršulske gore, ki še ni v grofovih rokah. G. Plešivčnik rabi kupljeno posestvo večinoma za pašnike.

Leše pri Prevaljah. Pečnikovo posestvo v Kotu, ki je prešlo lansko leto za 66.000 K v roke grofa Henkela, vzame g. Maks Štuk p. d. Regačnik za letnih 600 K v najem.

Borovlje. Podružnica slov. šolske družbe za Borovlje in okolico se ustanovi v kratkem. Javilo se je že lepo število članov. Slovenci, pristopite vsi, da bomo prej mogli otvoriti otroški vrtec za naše fante in deklice!

Bela. (Šola.) Kakor se govori, dobodo Belani lastno šolo, dočim so dozdaj pošiljali svoje otroke v oddaljeno Železno Kaplo. Sicer bo šolski okoliš vkljub temu precej raztresen — posamezna kmetijstva se nahajajo namreč visoko v gorah — a pomisliti gre, da je ostalo poprej mnogo otrok brez vsakega pouka. Izprva so nameravali vporabiti za šolo ugodne prostore vile I. v Beli. Ker pa prihajajo v Belsko kopališče stare in nervozne dame — kojim pretresa vsak vik in krik mozeg in kosti — že začetkom meseca junija in ostanejo ondi čestokrat do kimovca, torej za časa šolskega pouka, se iz navedenega razloga sobe niso prepustili v ta namen. Torej Belanom nič ne preostaja, nego li zidati šolsko poslopje. Glede mesta še niso edini. Prvotno so mislili podreti neko bajto, stoječo ob levem bregu Bele in postaviti šolo tja, a kraj ni pripraven vsled neposredne bližine deroče vode, koja zlasti po hudourju močno naraste. — Svetovali bi na tem mestu Belanom, da se s pričo perečih koroških šolskih razmer, potegnejo tudi za slovenščino, ker je temelj vsaki nadaljni naobrazbi materni jezik.

Medborovnica. In vzel je fajfo in pogn papirja in šel beračit od hiše do hiše — kdo neki? — bradati, vsemogočni, neutožljivi brodnik gosp. Janih. Pa ne smete misliti, da je beračil za krajcarje, ampak za podpise. Naveličal se je medborovske občine, katero imajo že tretjo perijodo Slovenci v rokah, in zato hoče odtrgati od nje Medborovnico in Resnico. Ne vemo, kaj temu močeljno leži v želodcu. Prejkone občinski dolg, katerega so poslali Medborovčani v Glinje. V Resnici pobira podpise šrajdani petelinček, ki bi še sedaj rad bil župan naše občine. Pa so še tako neumni ljudje, ki tem možem kaj varjamejo! Ta dva nezadovoljneža bi pač najrajši videla, da bi znosili Medborovčani in Resenčani ves svoj zaslužek v davkarijo in da bi pomagali plačevati Borovčičem vodovod, električno razsvetljavo, pasji davek in prispevke za „Schulverein“, Súdmarko, Turnverein in drugo. In res so sedli nekateri Janihu na špindlne. Tudi petelinček jih je nekaj ujel. Medborovčani in Resenčani! Poglejte, to so tisti, ki pravijo, da so vaši prijatelji. Lep prijatelj to, ki me spravlja v zmirom večje težave. Pokažite tem ljudem vrata, če hočete sami sebi dobro.

Apače. Ker na velikonočni torek, za kateri dan je bila napovedana birma, ni bilo sem škofa, bode birma pri nas v letu 1908 še enkrat, in sicer dne 20. maja. Gospod provizor so bili zelo nevoljni, da morajo imeti v enem letu dvakrat birmo. Govori se, da so vprašali nekega škofijskega svetovalca, zakaj da ravno nje zadene ta čast. Gospod svetovalec pa so jim nagajivo povedali takole: „Veste, stvar je taka: škof se bojuje, da bi Vi pri dobrih dohodkih ne želeli postati opat in da bi ne

napravili v Apačah kloštra (v Apačah je bil namreč nekdanji opat in od tod izvira tudi ime Apač). Iz tega vzroka napravili so škof za Apače morda nalašč birmo o veliki noči, ker so si mislili, da bode tedaj tam še sneg in da jo lahko napravijo še enkrat. Gospod provizor in ljudje pa se naj vadijo v potrpežljivosti!

Logavas na Vrbskem jezeru. (Bolezen.) Naš pri vseh priljubljeni posestnik in župan Miha Gröblacher je žalibog že dalj časa bolan. Lansko leto jeseni se je enkrat prehladil in od tedaj se mu zdravje še ni prav vrnilo.

Miha Gröblacher je jako vzoren kmetovalec in sadjerejec, kot župan pa priden in odločen narodnjak. Zato mu vsi farani in drugi znanci želijo, da bi mu Bog zopet kmalu povrnil ljubo zdravje.

Prevalje. Pri nas imamo tri slovenske trgovine, ki se pa radi nezavednosti in brezbriznosti Prevalčanov žalibog ne razvijajo tako, kakor bi bilo želeli. Ljudje so pač vajeni zahajati tja, kjer imajo večjo izbiro in kamor so hodili v prejšnjih časih; večje trgovine so v rokah naših nasprotnikov, ki že skrbijo za to, da ne pridejo v slov. roke. V zadnjem času pa je povrh še neizprosna smrt neusmiljeno udarila vse tri naše trgovce. O smrti vrle žene g. Renerja smo že poročali, a spet moramo z žalostnim srcem beležiti, da sta pred kratkim umrla naša dva trgovca gg. Kolenc in Štefančič. Slednji si je šele pred dobrim letom sezidal v Prevaljah lično hišo ter odprl v njej svojo trgovino.

Prevalje. Naša prejšnja poštna upraviteljica gospica Tilka Tumer, zavedna Slovenka, rodona iz Postojne, se je poročila z gosp. T. Filipovskim, trgovcem z železnino v Prevaljah. Bilo srečno!

Podgrad. Pri zadnjih občinskih volitvah so zmagali Slovenci v drugem razredu, nemškonacionalci pa v prvem in tretjem. Za župana bo spet izvoljen g. I. Šušnik, pd. Krasnik v Podgradu. Prvi razred so dobili nemškonacionalci s pomočjo častnih občanov. V občinskem gospodarstvu bo ostalo torej vse pri starem.

Glinje. (Hranilnica in posojilnica v Glinjah) r. zadr. z neom. z. je imela v svojem 19. upravnem letu 1907 prejemkov 286.630 K 58 vin., izdatkov 256.703 K 18 vin., toraj vsega denarnega prometa 543.333 K 76 vin. Pristopilo je 14 zadrušnikov z 46 deleži, izstopilo jih je 5 z 46 deleži. Vseh zadrušnikov je 525 z 1948 deleži. Novih hranilnih knjižic se je izdalo 164, uničilo 67, obstoji 801 knjižic za 554.130 K 25 v. Povprečna vlaga znaša 691 K 80 vin. Nanovo se je posodilo 14 zadrušnikom, 27 zadr. je pa posojilo popolnoma vrnilo. Dolžnikov je 363 in dolgujejo skupaj 388.661 K 88 vin. ali povprek 1070 K 65 vin. Čistega dobička je bilo 1431 K 16 vin. Od tega se je dalo vsled sklepa obč. zbora v narodne in dobrodelne namene 780 K, ostale 651 K 16 vin. pridejalo se je rezervnemu zakladu, ki naraste na 16.280 K 52 vin. Hranilnica in posojilnica je članica »Zadružne Zveze« v Celju, katera izvršuje zakonito predpisane revizije. Posojilnica je v čerkovni zvezi c. k. poštne hranilnice na Dunaju pod št. 23.221. Kakor se vidi, naša posojilnica imenitno napreduje! Vsa čast!

Leše pri Prevaljah. (Toča) je padala pri nas letos prvič dne 7. majnika popoldne okrog druge ure. V nekoliko minutah so bile ceste in obdelana polja odeta z belim plaščem. Škode ni nič povzročene.

Šmarjeta v Spodnjem Rožu. (Vlom.) V torek, od 5. na 6. majnika, ponoči je skušal vlomiti v trgovino Valentina Sorge tat. Zunanje okno je že odprl in pobral, kar je bilo med okni, ko je pa skušal odpreti znotranje okno, je opozoril naše domače, ki so ga k sreči še spodili. Čudno, da so pri nas vlomi tako pogosti.

Narodne zadeve.

„Mir“ je napadel kakor druge slovenske narodnjake tudi gospoda dr. Janka Vilfana, župana slovenskega gorenjskega mesta Radovljice in deželnega poslanca kranjskega. Vsak, kdor pozna g. dr. Vilfana, ve, da je ta gospod rodoljub in da je eden glavnih stebrov Slovenstva na Go-

renjskem, kjer preti nemška nevarnost skoro prav tako kakor pri nas na Koroškem. Zato se nam zdi z narodnega stališča neodpustno, da napade »Mir« takega odličnega moža. Mi beležimo samo to-le: Dne 11. maja t. l. je bil g. dr. Vilfan izvoljen za načelnika krajnega šolskega sveta radovljskega, in so ga volili vrli meščani kakor tudi zastopniki kmečkih občin soglasno; — to kaže, kakšno splošno spoštovanje uživa ta rodoljub tudi med slovenskimi kmeti. Naj mu bo to v zadoščenje za krivične napade od strani »Mira« in njegovega bratca — »Slovenca«, ki sta še pred nedolгим časom prav grdo zmerjala drug drugega!

Zemlja je narodova moč. Dr. Kukovec v Celju je kupil na dražbi prodana posestva Nemca Wieserja v Hočah in Sv. Petru pod Mariborom za 42.000 K in jih je prodal za lastno ceno slovenskim kupcem. Redki so taki slučaji pri nas, da bi po-jedinec iz samega rodoljubja kupil posestvo v narodno izpostavljenih krajih, in zaslužijo zato tem večje spoštovanje in priznanje. Hrvati imajo svojo parcelarno banko, Čehi svoje zemljiške fonde in Nemci »Südmarko« — edino mi, ki smo v največji nevarnosti, da izgubimo še to, kar imamo, nimamo nobenega zavoda, ki bi nakupoval in prodajal zemljo iz narodnogospodarskih namenov!

Predavanje o čebelarstvu bo imel ljubljanski čebelarški veščak, gospod nadučitelj A. Likozar, v Vrštivasi pri Žihpolju dne 17. maja t. l., popoldne pri Rozmanu ob priliki shoda, ki ga priredi podružnica družbe sv. Cirila in Metoda za Kotmarovas in okolico. Kmetje, pridite v obilem številu na ta važen shod, na katerem ne bo le proste zabave in narodnega navdušenja, nego tudi dosti koristnega in podučnega v gozdarskih stvareh!

Zmaga slovanske pesmi v Parizu. Poročali smo, da napravi Pěvecké Zdrúžení (pevska združenje) moravskih učiteljev izlet v Pariz, kjer namerava dati nekoliko javnih koncertov. Prvi nastop je bil 24. aprila v mestni hiši, kjer je češke pevce sprejel župan z mestnim zborom in prefekt (namestnik) pariški. Po slavnostnem sprejemu se je vršil v mestni dvorani koncert. Župan in vsi kritiki so čestitali dirigentu na sijajnem vspehu, vsi pariški listi so prinesli o tem koncertu navdušena poročila. 25. aprila je bil velik javni koncert v Trocaderu. S tem si je slovanska pesem pridobila tudi v Parizu ono priznanje, katero zasluži.

V Pragi se vrši meseca majnika velika jubilejna razstava, ki jo priredi češka trgovska zbornica. Ta razstava bo prekosila vse dosedanje razstave v Pragi, prvo jubilejsko razstavo iz leta 1891 in lansko gospodarsko razstavo. Na razstavišču v Kraljevi Obori se že delajo priprave od Božiča sem. O natančnem načrtu razstave se bo še poročalo. Opozorjamo naše slovenske kroge, da pridejo v Prago in si ogledajo to razstavo, če jim bo le količaj mogoče. Mislimo, da bi bilo dobro, ako bi se naši poslanci obrnili do poljedelskega ministrstva za podporo, da bi se tudi naši kmetje lahko udeležili te razstave. Koroškim kmetom bi priporočali, da gredo s kranjsko kmetijsko družbo. Več o tem še poročamo!

Gospodarska vprašanja.

Tržne cene

v četrtek, dne 14. maja 1908 v Celovcu.

		K r o n e
Pšenica	birn . .	13.60
Rž	„ . .	12.—
Oves	„ . .	6.—
Koruza	„ . .	10.—
Ajda	„ . .	9.60 do 10.—
Ječmen	„ . .	9.60 do 10.—
Pšeno	škafec . .	3.80
Fižol	kila . .	18 do 24 vin.
Špeh		kila . . 1.52 do 1.60
Meso (svinjsko)		1.50 „ 1.60
Krma (sladka) . 100 kil . .		8.40
Krma (kislo) . 100 „ . .		6.20
Slama . 100 „ . .		5.40 do 5.80

Ličinke konjske muhe.

Spomladi se vidijo v govnu (blatu) konj ru-deči črvički, kateri so še dolgo na gnoju precej živi. To so ličinke konjske muhe, katera jeseni in ob letu svoja jajčka na koži konj pusti. Ker konji radi kožo ližejo, pridejo jajca v njihov želodec. Iz jajc se izvalé ličinke, ki se zajedo in zavijejo v sluzno mreno želodca in iz te sesajo svojo hrano. Vigredi zapuste ličinke želodec konja, pridejo v gnoj in se tam razvijajo v konjske muhe. Treba je ličinke, ki se vidijo v gnoju, uničiti. Spomladi dajati konjem zdravila proti prvim je neumestno, ker ličinke same ob sebi zapuste konjski želodec. Ako se nahaja po zimi preveč teh ličink v želodcu, trpi konj hude bolečine in muke. Samo eno sredstvo reši konje tega nepotrebnega trpljenja in to je pridno snaženje ob času, ko konjske muhe svoja jajca neso. Tudi pašne konje je treba čediti.

Solato sejemo lahko na solnčne grede,

kakor hitro skopni sneg. Za prav zgodnjo vporabljamo toplo gredo. Za zgodnjo setev so se posebno pripravne vrste: ljubljanska legenda, jajčevka, samostočna povezanka (štrusalata). Čez 3—4 tedne presadimo sadike, da se stočijo v lepe glave. Nepresajena salata gre prehitro v cvet, njeno seme ni za uporabo, ker vzraste iz njega solata, ki ima isto slabo lastnost. Da nam salate ne zmanjka, jo sejemo na novo vsake tri tedne. Solata prospeva le v dobri vrtni zemlji.

Kakšen krompir naj sadimo.

Največ krompirja dobimo, če izberemo za seme srednjevelik, zdrav, nerazsekan in neprezen zrel krompir. V vsakem očeku so tri popki; glavni popek požene najprej in najmočnejše. Druga dva popka poženeta slabše. Dognali so s pokusi, da rastline, izrasle iz drugih dveh popkov, slabše rode kot iz prvega popka, da na krompirju, zraslem iz tretjega popka, dostikrat sploh sadu ni. Zato je najboljša, da krompir sploh ne kali prezgodaj. Zato naj krompir za seme ne ostane v gorki kleti, ampak ga shranjujmo v zračnem kraju n. pr. v kašči ali na podu, kjer ne zmrzne. Dobro je tudi, če spomladi okna pri kleti nekoliko odpremo, da klet ni pregorka. Mnogi poskusi izpričajo, da zveneli krompir za 10—30% boljše rodi kot krompir, ki je kalil v kleti. Ako se pa krompir radi pomanjkanja semen vendar reže, se naj godi to par dni pred saditvijo, da se na prerezu naredi znana usnjata kožica.

Čebela ploditeljica sadja.

Čebeloreja prinaša, ako se goji pametno, in je paša dobra, vsako leto lep postranski zaslužek. Večji kakor ta neposredni je posredni dobiček, ki ga čebela prinaša gospodarstvu. Mali žuželki je poverjena ploditev rastlin, v prvi vrsti sadja.

Ploditev cveta se izvrši sledeče: Cvet s svojim duhom po strdi privabi čebelo. S svojim rilcem posrka strd iz dna cveta. Medtem ko se čebela trudi priti cvetu do dna, obvisi na njenem kosmatem truplu cvetličin prah. Ako je čebela posrkala ves med, leti k drugemu cvetu ali drugi cvetlici iste vrste. Tukaj prah obriše v pestič (Narbe) ter ga s tem vplodi. Šele sedaj more postati iz cveta tudi sad. Izmed 100 sadov jih je 95 oplojenih od čebel in le 5 od drugih žuželk. Ker zabrani mokrota, mraz ali veter čebelam obilno obletavanje, tam seyeda ni pričakovati tisto leto obilnega sadja.

Rastline, katerih oplojenje ni odvisno od čebel, se že od daleč lahko spoznajo. Nimajo nobenih vabilnih sredstev, kakor lep pisan cvet in strdi. V to vrsto spada žito, oreh, vinska trta, jelsa i. t. d. Ploditev izvrši pri teh rastlinah veter.

Iz sledečihkušenj in poskusov naj se izprevidi korist čebele kot ploditeljica rastlin in prvi vrsti sadja.

Nadaljevanje sledi.

Ne zabite Ciril-Metodove družbe!

Raznoterosti.

Prepoved goldinarske veljave. Dunajski uradni list je prinesel odredbo, s katero se prepoveduje raba goldinarske veljave v poslovanju trgovcev in obrtnikov z občinstvom. Kdor bi se zoper to pregrešil, bo kaznovan z globo od 2 do 200 K, oziroma zaporom od 6 ur do 14 dni. Odredba stopi s 1. julijem v veljavo. Če bo le kaj pomagalo? Kronska veljavo imamo že dolgo in vendar se še vedno precej računa v goldinarjih in krajcarjih. To znajo izkoristiti posebno nekateri trgovci v mestu. Napišejo zunaj številko, človek misli, da so krone in ko hoče kaj kupiti ali plačati, so pa goldinarji! Radovedni smo, če ho sedaj drugače!

Grozna nesreča se je pretekli teden popoldne zgodila v tovarni za usnje gosp. Karla Pollaka v Kranju. Neki 19 letni delavec je namreč prišel preblizu transmisijskega jermena, ki ga je zgrabil ter mu odtrgal roko. Pri tem ga je pa zasukalo parkrat okrog, da so začeli posamezni deli trupla kar leteti po tovarni. Ko so ustavili stroj, ni bilo več mladeniča, ampak samo razmesarjeni kosi mesa so ležali po tleh, glava pa je visela na nekem jermenu pod stropom.

Prošnja na novorojenčka. Ko se je cesarju Napoleonu rodil sin, ki je dobil takoj naslov rimskega kralja, je naslovila mlada vdova, ki ji je mož padel v boju, na novorojenčka prošnjo za pokojnino sebi in svojim peterim otrokom. Cesar se je smejal od srca ter šel v spremstvu svojih dvorjanikov k zibeli novorojenčka, mu prebral glasno celo prošnjo, nato nekoliko počakal, potem pa sinčka poljubil rekoč: «Kdor molči, potrjuje». In pokojnina je bila dovoljena.

V Vezuvovo žrelo se je vrgel. 26 letni posestnik Ivan Wirthust iz Monakovega je pred par tedni odpotoval v Italijo s prijateljem in tam po-

pival noč in dan. Ko je šel te dni na Vezuv, to je gora v Italiji, ki pljuje ter prispel do največjega žrela, je vzkliknil: «Na svidenje na onem svetu!» ter se vrgel sto in sto metrov globok prepad.

Kraj, kjer solnce večkrat na dan vzhaja in zahaja. V Špitalu na Pyhrnu, kjer kopljejo železnični predor, imajo to posebnost, da jim pozimi večkrat na dan solnce zaide ter se zopet pokaže. Solnce kroži namreč za skalovitimi vrhovi gore Bosruk. Vselej, kadar pride vmes gorski rogelj, se solnce za nekaj časa popolnoma skrije ter nastane polmrak, kakor bi zašlo, a čez nekaj časa se pokaže med rogovilami. To je opazovati le nekaj dni pozimi. Poleti tega zanimivega prirodnega pojava ni, ker kroži solnce visoko nad goro. Ime gore izvajajo Nemci od «böser Rücken», a prvotno ime je bilo brezdvomno slovensko, kakor so tudi slovensko pogorje Kozjak ob Dravi na Štajerskem Nemci prekrstili v Posruck.

Mož in žena zblaznela. Inženir Friedl iz Beljaka je v Trstu zblaznel. Pošiljal je brzojavke svoji, v Trstu se nahajajoči ženi, da je v Postojni in v Mariboru. Pozneje je poslal še brzojavko, da je v Mürzzuschlagu, a je z brzojavko istočasno prišel k ženi, in jo hotel umoriti. Oddali so ga v blaznico, kakor tudi ženo, ki se ji je istotako zmešalo, ko je videla, da je mož zmešan.

Neomadeževana zastava. V pruskem provincialnem časopisu «Sonneberger-Zeitung» je citati v št. 43. sledeče svarilo: «Opozarjamo s tem vsakogar, naj ne širi lažjavih glasov, da je naša zastavonosilka v drugem stanu. Ni ona takšna, temveč njena spremljevalka E. A. Ker pa zadnja ni dobila nikoli naše zastave v roke, sme se naša zastava smatrati za neomadeževano. Osebe, ki bodo še nadalje lagale in žalile našo zastavo, bomo sodno preganjali. — Odbor telovadnega društva Hönbach.»

Grozovit vihar je divjal preteklo soboto po ameriških državah Missisipi, Alabama in Lujiziana. Orkan je več naselbin popolnoma razdjal, več mest pa močno poškodoval. Na stotine ljudi, posebno zamorcev, je ubitih. Samo v Atlanti je mrtvih 250, ranjenih pa nad 400 oseb. — Vsa škoda pa se niti približno ne more konstatirati, ker so skoraj povsod tudi telegrafične stacije poškodovane.

Epilepsija.

Kdor trpi na božjasti, krču in drugih nervoznih boleznih, zahteva naj knjigo o tem 52-7 Dobi jo zastonj in poštine prosto v 6
Labudovi lekarni, Frankobrod o. M.
(Privil. Schwanen-Apotheke, Frankfurt a. M.)

5000 kron zaslužka

plačam onemu, ki mi dokaže, da moja čudezna zbirka

600 komadov za samo gld. 2-50
ni priložnostni nakup.

1 pristna švic. sistem Roskopf pat. žepna ura, natanko idoča in regul. s pism. 3letno tovar. garancijo, 1 amer. zlato-double pancer verižica, 2 amer. zlato-double prstana (za gospoda in damo), 1 angl. pozlač. garnitura, obstoječa iz manšetnih, ovratnih in prsnih gumbov, 1 amer. žepni nož, 5 delni, 1 eleg. svilen ovratnica, barva in vzorec po želji, najnovejša, 1 krasna igla za kravate s Simili-briljantom, 1 dražestna damska broša, zadnja novost, 1 koristna potovalna garnitura, 1 eleg. usajena denarnica, 1 par amer. butonov z imit. žlaht. kamni, 1 pat. angl. vremenski barometer, 1 salonski album s 36 umetniškimi in najlepšimi razgledi sveta, 1 krasen ovratni ali lasni kolije iz pristnih orientalskih biserov, 5 indijskih prorokov-hudičev, ki razveseljujejo vsako družbo in še 500 različnih stvari, ki se jih v vsaki hiši rabi. Vse skupaj z elegantno sistem Roskopf-patent-žepno uro, ki ima sama dvojno vrednost stane le gld. 2-50. — Razpošilja po povzetju ali ako se denar naprej pošlje (tudi pismene znamke)

S. Urbach, svetovna razpošiljalnica
Krakov šte. 375.

Pri naročbi 2 paketov se doda 1 prima angl. britev ali 6 ff. platnenih žepnih robcev. Za vse, kar ne ugaja, denar takoj nazaj, tako da je izključen vsak najmanjši risiko. 9

Prva borovska tovarna orožja

PETER WERNIG

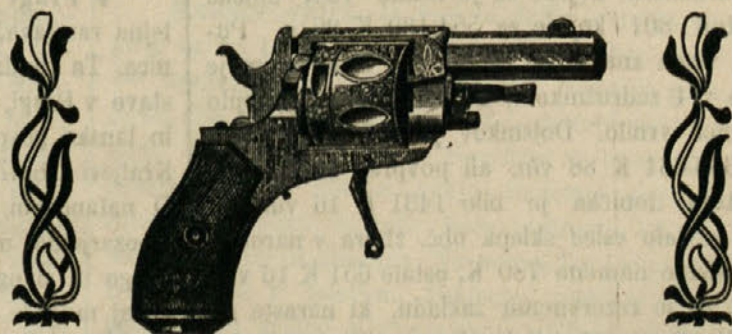
c. in kr. dvorni založnik
v Borovljah na Koroškem.

Čovske puške

vseh sestav, priznano delo prve vrste, z najboljšim strelnim učinkom.

Ceniki brezplačno in poštine prosto.

8
52-2

Del. glavnica K 2,000.000. Podružnica Rezervni fond K 200.000.

„Ljubljanske kreditne banke“

Centrala
v Ljubljani.

v Celovcu, Kolodvorske ulice št. 27.

Podružnica
v Spljetu.

Obretnuje denarne vloge do daljnega po 5 % v tekočem računu ali čekovnem prometu, po 4½ % pa na vložne knjižice in plača rentni davek sama. Kupuje in prodaja vsakovrstne vrednostne papirje, srečke, devize in valute. Eskomptira in vnovčuje menice, kupone in izžrebane vrednostne papirje. Preskrbuje nakazila in inkasso na vsa tu- in inozemska bančna mesta. Daje posojila (predujme) na vrednostne papirje proti zmernim obrestim. Zavaruje srečke in druge vrednostne papirje proti kurzni izgubi in revidira številke brezplačno. Prodaja srečke na mesečno odplačevanje. Izvršuje borzna naročila najkulantneje. Konventira in posreduje hipotekarna in komunalna posojila. Dovoljuje stavbene kredite. Daje brezplačno pismene in ustmene nasvete pri vseh bančnih, oziroma denarnih kupcijah.

1 52-7